

Aitik

Särskild arkeologisk utredning. Vägdragning till nya anrikningsverket i Aitik. Fastigheterna Sakajärvi 2:4 och Storlandet 5:1, Gällivare socken och kommun, Lapplands landskap, Norrbottens län.

Norrbottens museum
Frida Palmbo

RAPPORT

Tekniska uppgifter

Län:	Norrbotten
Landskap:	Lappland
Kommun:	Gällivare
Socken:	Gällivare
Fornlämning nr:	Raä 2366 (tillfälligt id A02), Raä 2367 (tillfälligt id A03), Raä 2368 (tillfälligt id A01) och Raä 2369 (tillfälligt id A04)
Fornlämning typ:	Härd
Fastighet:	Sakjärvi 2:4 och Storlandet 5:1
Ek. karta:	27K 9 d-e och 28K 0 d
Länsstyrelsens (beslut) dnr:	431-4375-08
Norrbottens museum dnr:	279-2008
Uppdragsgivare/finansiär:	Boliden Mineral AB
Typ av uppdrag:	Särskild arkeologisk utredning
Fältarbetsledare:	Lars Backman
Fältpersonal:	Ronny Smeds
Rapportansvarig:	Lars Backman
Rapportförfattare:	Frida Palmbo
Underkonsulter:	-
Fältarbetstid inkl resor	48 fältarbetstimmar, 15-16 juli 2008
Rapporttid:	4,1 arbetsdagar för en person (33 arbetstimmar varav 8 timmar avslut rapport)
Fyndhantering:	-
Koordinatsystem:	Delområde 1 ligger inom koordinaterna X 7449445-7450018 och Y 1716020-1716697 Delområde 2 ligger inom koordinaterna X 7447576-7448418 / Y 1718683-1721748 Rikets nät, RT 90 2,5 gon V
Inställning GPS:	User grid/WGS 84
Höjd över havet:	ca 400-425 m
Undersökt yta:	150 524 m ²
Analyser:	-
Datering:	-
Fynd:	-
Foto:	Acc nr: 2010:12:1-9
Ritningar:	-
Dokumentationsmaterial:	Fältanteckningar, originalhandlingar och bilder förvaras i Norrbottens museums arkiv och bildarkiv.
Digital programvara:	ArcGIS 9.3, MS Office, Adobe Photoshop Elements 4.0
Foto på framsida: Härd Raä 2367 (tillfälligt id A03) Foto från NV, acc nr 2010:12:3, © Norrbottens museum, Lars Backman	

Innehållsförteckning

RAPPORT	1
Tekniska uppgifter	1
Innehållsförteckning	2
Inledning	3
Sammanfattning	3
Syfte och inriktning	3
Ambitionsnivå	3
Områdets förutsättningar	3
Topografi och naturlandskap	3
Fornlämningsmiljö	4
Forskningshistorik	6
Undersökningens utgångspunkter	7
Arbetsplan	7
Metod och utförande	7
Avvikelser från undersökningsplanen	8
Resultat	8
Undersökningsresultat	8
Vetenskaplig tolkning	10
Vidare undersökningar	10
Utvärdering	10
Referenser	11
Bilagor	12

Inledning

Norrbottens museum har under perioden 15-16 juli 2008 utfört en särskild arkeologisk utredning på fastigheterna Storlandet 5:1 och Sakajärvi 2:4, Gällivare socken och kommun, Lapplands län, Norrbottens län, med anledning av att Boliden Mineral AB planerar att bygga en ny väganslutning till det nya terminalområdet/anrikningsverket på södra sidan av slammagasinet i Aitik

Utredningen utfördes på begäran av Boliden Mineral AB, efter beslut av Länsstyrelsen i Norrbottens län (431-4375-08) med utgångspunkt i områdets läge, topografi och markslag samt fornlämningsbild. Arbetet utfördes av Lars Backman och Ronny Smeds.

Sammanfattning

Vid utredningen påträffades 3 nya fornlämningar i form av härdar (Raä 2366, Raä 2367 och Raä 2369) samt ytterligare 1 härd (Raä 2368) som fått status övrig kulturhistorisk lämning (bilaga 1:1 och bilaga 2).

Syfte och inriktning

Syftet med utredningen var att undersöka förekomst av fasta forn - och kulturlämningar inom det aktuella utredningsområdet samt fastställa deras status. Lämningarna skulle även markeras i fält; fornlämningar med blå-gula fornlämningsband samt kulturlämningar med röda märkband. Syftet med utredningen är även att ta fram ett fullgott besluts- och planeringsunderlag för den fortsatta processen inom exploateringsområdet. De huvudsakliga målgrupperna för den arkeologiska utredningen utgörs av länsstyrelsen, andra myndigheter, företagaren och andra undersökare.

Den arkeologiska potentialen för aktuell utredning grundar sig i fornlämningsbilderna samt områdets topografi och markslag.

Ambitionsnivå

Utredningen ska utföras med en hög ambitionsnivå då aktuellt område är lokaliserat i ett arkeologiskt och kulturhistoriskt intressant område där även markslaget talar för fornlämningar. Länsstyrelsen kan inte utesluta att fast fornlämning kan beröras av arbetsföretaget.

Områdets förutsättningar

Topografi och naturlandskap

Utredningsområdet är omkring 0,15 km² stort och utgör verksamhetsområdet för den planerade vägen till Aitikgruvans nya anrikningsverk. Aktuellt område är lokaliserat ca 8-10 km SÖ om Gällivare och beläget i moränmark på nivåer mellan ca 400-425 m ö h. Vegetationen i området utgörs av moss-/örtrik barrskog med inslag av barrskog av lavristyp. I utredningsområdets Ö del finns ett flertal småsjöar medan det finns myrmark i V delen av aktuellt område.

Delområde 1 är lokaliserat längst mot V består av skogsmark med tallskog. Markvegetationen är frodig med främst bärris med fuktigare inslag av björk. Delområdet är beläget strax S om brantare terräng med stigning mot N upp mot berget Ahmavaara.

Den Ö delen av det delområde 2 utgörs av skogsmark bestående främst av tall men även med inslag av björk och gran. Landskapet är småkuperat och avbrutet av många små myrar. Markvegetationen är kraftig med mycket bärris. Den V delen av delområde 2 är torrare än den Ö delen. Här förekommer tallskog med lavområden som är genombrutet av flacka, torrare åsar. Marken är småblockig och i anslutning till utredningsområdet finns några mindre sjöar, däribland Koppojärvi och Suulojärvi.

Nbm acc nr 2010:12:8 © Norrbottens museum. Härd Raä 2369 (tillfälligt id A04) i förgrunden och härd Raä 2367 (tillfälligt id A03) i bakgrunden. En sond står i vardera härd. Raä 2369 och Raä 2368 är belägna i den V delen av delområde 2. Foto från NV. Fotograf: Lars Backman.

Fornlämningssmiljö

Den nordligaste delen av delområde 1 är beläget inom ett kartblad som har fornminnesinventerats under år 1992, då ett område från Dundret i SV till Kalixälven i N och Markitta i Ö inventerades. Inga forn- eller kulturhistoriska lämningar påträffades inom aktuellt utredningsområde, däremot registrerades ett flertal härdar i närheten. Norrbottens museum har gjort ett flertal utredningar i området kring Aitikgruvan under åren 2006-2009. I samband med dessa utredningar har lämningar främst i form av ett flertal härdar, bläckor och barktäkter påträffats (bilaga 1:2).

Omkring 10 km S om utredningsområdet, i området runt sjön Kotijärvi vid Ripats, finns ett antal begravningsplatser, s k sommargravar, registrerade. Kring Snjirra är ett flertal härdar samt ett rengärde belägna. Vid Nuortikon ca 13-16 km S om aktuellt område finns 2 rengärden, 1 husgrund samt 1 begravningsplats (sommargrav) lokaliserade (bilaga 1:2).

Kring Råneträsket som ligger ca 17 km SV om aktuellt område, finns 2 skärvstensförekomster, 2 boplatser av stenålderskaraktär, 2 härdar, 1 fångstgrop samt 1 övrig kulturhistorisk lämning som utgörs av ett område med 8 oregelbundna gropar. Omkring SV om aktuellt utredningsområde, vid Kipmepalo strax V om berget Puttiasvaara, är 1 obestämbart kulturhistorisk lämning (lapp/sommargrav?) registrerad (bilaga 1:2).

I området kring sjöarna Saivo, Abborrträsket, Nietsakjävve, Kelvajärvi och berget Akkavaara, ca 14-20 km V-VNV om aktuellt område finns ett flertal lämningar lokaliserade: offerplatser, härdar, 1 kokgrop, 1 boplatz som utgörs av 4 ovala härdar, 1 kåtatomt, 1 lösfynd, by/gårdstomt, fossila åkrar och ett viste (bilaga 1:2).

Vid Riddarmyran, ca 5 km V om Dundret finns 3 härdar samt 1 kåta belägna. En husgrund finns registrerad vid Lilla toppen på Dundret. Omkring 8-12 km NV om aktuellt område ligger 1 offerplats vid Harrträsket. (bilaga 1:2).

V om Gällivare, vid Vassarträsket, finns ett antal härdar, 2 boplatser som utgörs av rektangulära och ovala härdar, 1 kåta samt 1 tjärdal/grop belägna. N om sjön Sikträsket som ligger V om Malmberget, finns ett flertal härdar och boplatzgropar. Ytterligare härdar är registrerade i ett område SSÖ om sjön Suolajärvet (bilaga 1:2).

V om Gällivare-Malmberget är ett 10-tal härdar registrerade. Inne i Malmberget finns 1 vägmärke beläget, samt ytterligare 1 vägmärke inne i Gällivare. I utkanten av Gällivare finns även en Hembygdsgård bestående av timrade boningshus, förrådsbodar, stall, torvkåtor och 1 kvarn lokaliserad. SV om Nunisvaara är ett hyttområde registrerat (bilaga 1:2).

Vid Littikhed och kring sjön Nunisjärvi, ca 7,5 km N om aktuellt utredningsområde är flera härdar belägna. 1 boplatz bestående av 5 härdar finns registrerad SÖ om Vassaravaara, ca 7,5 km N om aktuellt område. Omkring 6 km N-NÖ om aktuellt område finns 5 härdar, 2 tjärdalar, 2 vägmärken samt 1 boplatzområde som utgörs av 7 härdar belägna (bilaga 1:2).

I området kring Gällivare flygplats, Tallbacken och Sorvanen finns ett flertal härdar belägna. Även kring Grenselet, ca 7 km NV om utredningsområdet, finns härdar lokaliserade. Enligt uppgift finns det även en boplatz i området kring Grenselet (bilaga 1:2).

N om sjön Sakajärvi finns enligt uppgift 1 offerplats. Utöver denna finns 2 härdar, 1 vägmärke samt 1 boplatz registrerade. Boplatzen som är av stenålderskaraktär ligger på en nivå av 285 m ö h, omkring 7-10 km NV om aktuellt område (bilaga 1:2).

I området mellan Rahavaara och Ö om väg 45/E10, ca 13 km NÖ om aktuellt utredningsområde, finns 17 härdar registrerade. Även i området mellan Rahavaara och Linaälven är ett antal härdar lokaliserade. Likaså är 1 offerplats belägen i området (bilaga 1:2).

Kring Liikavaara, ca 8-12 km NÖ om utredningsområdet är 1 vägmärke samt 1 härd registrerade. Runt sjön Laurajärvi är ytterligare 1 härd samt 1 naturföremål/bildning med tradition i form av en suptall belägna. Mellan Juovarova och Palkattivuoma, ca 12 km NÖ om aktuellt område finns 4 härdar, 1 tjärdal samt 1 vägmärke lokaliserade. NV om Palkattivaara finns ytterligare 3 härdar samt 1 bebyggelse lämning. I området runt sjön Keski-Leipojärvi finns 1 lappviste samt 1 plats med tradition och vid sjön Yli Salmijärvi är 1 härd registrerad (bilaga 1:2).

Den arkeologiska potentialen hos arbetsföretaget grundar sig dels i de typer av fornlämningar som är kända sedan tidigare i närområdet kring aktuellt utredningsområde och dels ur topografisk synpunkt. Inom utredningsområdet kan främst lämningar i form av härdar och fångstgropar förväntas, men även boplatser, ristningar/bleckningar i träd och lämningar efter renskötsel kan påträffas. Även lämningar efter skogsbruk och modernare renskötsel kan förekomma inom området. Utredningsområdet är även beläget inom Gällivare skogssameby, förstärker möjligheten att påträffa lämningar efter renskötsel.

Forskningshistorik

Under år 1992 fornminnesinventerades kartbladet 28K 0-1 c-d inom vilket den nordligaste delen av delområde 1 är beläget. Ett flertal lämningar, däribland härdar och kåtatomter, registrerades i närheten till aktuellt utredningsområde (bilaga 1:2).

S om Gällivare har två utredningar gjorts av Åjtte intill väg 45, vid Muddus och Nietsak. Vid utredningen 1994 påträffades 2 härdar, 2 husgrunder samt 1 eventuell röse (Sturk 1994). Vid utredningen 1995 påträffades ytterligare 2 härdar (Sturk 1995).

Under sommaren 2006 utförde Lennart Klang en översiktlig rekognosering i samband med en miljökonsekvensbeskrivning på uppdrag av Banverket. Inventeringen resulterade i att en fast fornlämning i form av en härd samt ett antal övriga kulturhistoriska lämningar, vilka utgjordes av härdar och spår av täktverksamhet, påträffades (Klang 2006).

Som ett led i sitt avhandlingsarbete har Sven-Donald Hedman utfört specialinventeringar i området i syfte att finna boplatser i närheten av offerplatser. Hedman inventerade bl a i området kring offerplatsen Saivo som är belägen S om Dundret, ca 10 km från Gällivare. Hedman påträffade förutom ett flertal härdar även en kokgrop. 4 av härdarna undersöktes varav 3 daterats till tiden mellan 1039-1486 AD (Hedman 2003).

2004 utförde Norrbottens museum en dokumentation av det f d gruvområdet i Nautanen med anledning av saneringsarbeten av slagghvarpen. Nautanen ligger ca 8 km ÖNÖ om Koskullskulle (Nbm dnr 429-2004). Ett 100-tal varphögar, 4 slagghögar samt ett 30-tal anläggningar bestående av framförallt husgrunder påträffades (Johansson 2004) (bilaga 1:3).

Gällivare hembygdsförening har utfört ett flertal inventeringar i området S om Dundret och ner mot Muddus nationalpark vilket har resulterat i att ett stort antal härdar har påträffats (Jakobsson 2005).

2006 utförde Norrbottens museum en arkeologisk utredning i ett område 23 km NÖ om Gällivare, strax V om sjön Kaatijärvi (Nbm dnr 407-2005). Vid utredningen påträffades två härdar samt en recent koja (Jakobsson 2005) (bilaga 1:3).

2007 gjorde Norrbottens museum en särskild arkeologisk utredning längs med E10 mellan Hakkas och Björkberget (Nbm dnr 314-2007). Vid utredningen registrerades en oval härd (Molin och Backman 2008a) (bilaga 1:3).

Under 2008 genomförde Norrbottens museum en arkeologisk utredning på berget Rahavaara, ca 15-20 km Ö om Gällivare (Nbm dnr 336-2007) där fyra härdar registrerades (Molin & Backman 2008b) (bilaga 1:3).

Norrbottens museum har utfört arkeologiska utredningar i området kring Aitikgruvan under 2006 (Nbm dnr 509-2005 och 391-2006), 2007 (Nbm dnr 25-2007 och 266-2007) och 2009 (Nbm dnr 69-2009), i samband med Boliden Mineral AB:s planer för utvidgning av gruvan i Aitik (bilaga 1:3). 2006 skedde utredningarna i ett område som är beläget direkt Ö om det aktuella utredningsområdet. Totalt påträffades 42 forn- och kulturlämningar i form av 26 härdar, ett antal bläckor, barktäkter och myrhässjor, en kvarn, en fyndplats för en bipolär kvartskärna samt en boplatz med fynd i form av skörbränd sten, två kvartsskrapor och en kvartskniv (Lindgren & Smeds 2007). Under utredningen 2007 (Nbm dnr 266-2007) registrerades 18 forn- och kulturhistoriska lämningar i ett område som är beläget ca 6 km ÖNÖ om aktuella område. De lämningar som påträffades utgörs av sex härdar, två boplatser, sex jordrymningar, tre bebyggelseämningar samt en bro + vägbank (Buljo & Backman 2007). Vid den andra utredningen 2007 (Nbm dnr 25-2007) påträffades en härd samt

fem husgrunder i ett område som är lokaliserad direkt V-SV om aktuellt utredningsområde (Buljo manus 2008). Ytterligare en utredning ägde rum i området 2009 (Nbm dnr 69-2009), drygt 6-8 km Ö om aktuellt område, varvid fyra härdar påträffades (Palmbö 2009).

2007 utförde Norrbottens museum en arkeologisk utredning vid Poutanen invid Ra-havaara (Nbm dnr 696-2006). Två fasta fornlämningar i form av härdar registrerades tillsammans med två kulturhistoriska lämningar, vilka utgjordes av en blecka och en kojruin (Backman & Molin 2008a) (bilaga 1:3).

Under sommaren 2007 blev flera av de härdar som blev registrerade vid 2006 års utredning undersökta vid en arkeologisk slutundersökning (Nbm dnr 132-2007). 10 härdar kom att undersökas, varav de flesta kom att dateras från sent 1600-tal fram till tidigt 1900-tal. Tre härdar daterades dock till 1400-1600 tal. Därutöver har två härdar fått en osäker datering till 300-500-tal (Backman & Molin manus 2008b).

Undersökningens utgångspunkter

Arbetet utgick ifrån Norrbottens museums arbetsplan (Nbm dnr 279-2008, daterad 2009-05-26 samt komplettering 2008-06-02) vilken länsstyrelsen baserat sitt beslut på.

Arbetsplan

Utredningen inför den tänkta vägen i anslutning till gruvområdet Aitik planerades dels som förberedande kart-, arkiv- och litteraturstudier, planering samt dels i form av fältarbete i två etapper.

Etapp 1 innebär en noggrann okulär besiktning av den yta som utgör utredningsområdet med hjälp av jordsond.

Etapp 2 innebär en fördjupad utredning med upptagande av provgröpar, vilket sker med spade och skärslev, samt eventuellt avsökning med metalldetektor. Metalldetektor planeras att användas i områden där osäkra lämningar påträffas, i lägen som topografiskt sett är bra ur fornlämningssynpunkt samt i områden med kraftig markvegetation. Metalldetektor kan hjälpa till att hitta fyndmaterial vid t ex härdar, vilket underlättar bedömningen av osäkra anläggningar.

Dokumentationen sker genom fotografier och anteckningar. Inmätningar sker med hjälp av GPS (RT 90 2,5 gon V). Nya lämningar markeras med antingen blå-gula fornlämningsband i papper för fornlämningar, eller röda pappersband för kulturlämningar. Samtliga nya lämningar registreras på RAÄ:s blankett för registrering i FMIS och i enlighet med RAÄ:s riktlinjer för detta. Beskrivningen av lämningarna sker även enligt Länsstyrelsens riktlinjer, d v s att varje enskild lämning får en egen identitet.

Resultaten av utredningen mäts in med GPS och ett digitalt planeringsunderlag skapas i ArcView, vilket levereras till Länsstyrelsen och exploitören senast tre veckor efter avslutat fältarbete.

Metod och utförande

Förberedelserna innan fältarbetet tog vid innefattade främst administration, kart- och litteraturstudier samt inläsning i Norrbottens museums närarkiv (tidigare utförda uppdrag i området) samt Norrbottens museums topografiska arkiv. Övrigt arkivmaterial gick inte att få fram inom tidsramen för utredningen. Genomgång av Fmis i området kring Aitik har gjorts och likaså studier av topografiska kartor och vegetationskartor. Norrbottens museum har tidigare utfört ett flertal arbeten kring Aitigruvan och har därmed god kunskap om området sedan tidigare.

Fältarbetet delades upp i två etapper, där etapp 1 innebär att hela undersökningsområdet söktes av okulärt med hjälp av jordsond. Jordsond används för att undersöka synliga strukturer i markytan, vilket är en enkel och effektiv metod för att upptäcka fornlämningar. Jordsond är även ett effektivt redskap till att bedöma osäkra lämningar, tolka jordartsskikten och spåra konstruktionsdetaljer i dessa.

Utifrån resultatet av etapp 1 gjordes bedömningen att etapp 2, som innebär djupare utredning t ex genom upptagande av provgroppar, inte var nödvändig då inga boplatslägen eller områden med osäkra lämningar påträffats.

Resultatet av utredningen har mätts in med GPS (Rikets nät, RT 90 2,5 gon V) och ett digitalt underlag har skapats i ArcGIS. Nya lämningar har registrerats, dvs beskrivits, markerats på karta och registrerats i Fmis i enlighet med Riksantikvarieämbetets riktlinjer. Samtligt dokumentationsmaterial kommer att förvaras i Norrbottens museums arkiv och bildarkiv.

Avvikelser från undersökningsplanen

Vid den okulära besiktningen av det delområde 1 påträffades en härd (Raä 2368) i samband med transport till själva utredningsområdet. Raä 2368 är belägen i den tänkta vägdragningen enligt Boliden Minerals underlagsmaterial. Med anledning av härdens lokalisering inom Boliden Minerals tänkta exploateringsområde valde Norrbottens museum att registrera härden även om anläggningen ej ligger inom Länsstyrelsens utredningsområde.

Härden Raä 2366 påträffades också utanför Länsstyrelsens utredningsområde i samband med felnavigering på väg till utredningsområdet. Norrbottens museum valde att registrera denna lämning utanför aktuellt projekt. Lämningen redovisas dock inom projektet på grund av dess närhet till det aktuella utredningsområdet.

Metalldetektor kom ej att användas vid utredningen då varken tänkbara boplatslägen eller osäkra lämningar påträffades.

I samband med etapp 1 konstaterades att transporttiden till fots till och från de två delområdena tog längre tid än beräknat, med anledning av svårframkomlig terräng och dåliga skogsbilvägar i området. Därmed har tiden för etapp 1 tagit längre tid än beräknat. Etapp 2 bedömdes dock inte vara nödvändig inom utredningsområdet och därmed kunde all tid för etapp 2 omfördelas till tid för etapp 1.

Resultat

Undersökningsresultat

Vid utredningen konstaterades att den utsatta vägmitten för den planerade vägdragningen inte helt överensstämde med det digitala underlag som erhållits från Länsstyrelsen. Därmed har den utsatta vägstakningen följts i fält, då det är den som blir gällande vid vägdragningen. Drygt 20 m på ömse sidor om vägmitt har utretts, i enlighet med upprättad arbetsplan. En översiktlig okulär besiktning med hjälp av jordsond har skett inom hela utredningsområdet.

Vid den okulära besiktningen påträffades totalt 4 rektangulära härdar, varav 3 fått status fast fornlämning (Raä 2366, Raä 2367 och Raä 2369) och 1 övrig kulturhistorisk lämning (Raä 2368). Raä 2368 har bedömts som en övrig kulturhistorisk lämning utifrån förekomst av ytligt kol och två halvbrunna vedbitar i anläggningen. Vid sondning i härden framkom heller ingen härdfyllning eller rödbränning och lämningen har bedömts vara recent. Raä 2367 och Raä 2369 påträffades i den V delen av delområde 2. Dessa fornlämningar är belägna inom 20 m från den utstakade vägmitten vilket tyvärr inte framgår av bilaga 1:1, där Länsstyrelsens utredningsom-

råde används som underlagsmaterial. Raä 2368 påträffades strax NV om delområde 1 medan Raä 2366 påträffades omkring 100 m N om den Ö delen av delområde 2 (bilaga 1:1).

Nbm acc nr 2010:12:2 © Norrbottens museum. Härd Raä 2367 (tillfälligt id A03) Foto från S. Fotograf: Lars Backman

Nbm acc nr 2010:12:6 © Norrbottens museum. Härd Raä 2369 (tillfälligt id A04). Med sondspets mot N. Foto från Ö.. Fotograf: Lars Backman.

Vetenskaplig tolkning

Utifrån känd fornlämningsbild i området fanns det förutsättningar att hitta lämningar från skiftande tidsperioder inom aktuellt utredningsområde. Framförallt kunde härdar, ristningar/bleckningar, lämningar efter rensköttsel, kokgropar och boplatsgropar förväntas, men även skogsbrukslämningar och lämningar efter modernare rensköttsel. Utredningsområdet är även beläget inom Gällivare skogssameby, vilket stärker möjligheten att påträffa lämningar knutna till rensköttsel.

Den arkeologiska potentialen hos arbetsföretaget grundar sig dels i de typer av fornlämningar som är kända sedan tidigare i närliggande områden och dels ur topografisk synpunkt.

Resultatet av den arkeologiska utredningen i aktuellt område överensstämde relativt väl med förväntat resultat. 4 härdar påträffades, vilket var en förväntad lämningstyp som även förstärkte bilden av en renskötarkultur i området.

Vidare undersökningar

Vid utredningen påträffades tre nya fornlämningar i form av rektangulära härdar (Raä 2366, Raä 2367 och Raä 2369) samt en övrig kulturhistorisk lämning vilken också utgörs av en rektangulär härd (Raä 2368). Norrbottens museum anser att de tre fornlämningarna bör bevaras. Den slutgiltiga bedömningen åligger dock Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Utvärdering

Transporttiden till fots till och från de två utredningsområdena tog längre tid än beräknat på grund av oländig terräng och dålig framkomlighet på vissa skogsbilvägar i området. Därför har tiden för etapp 1 tagit längre tid jämfört med den ursprungliga beräkningen. I etapp 1 ingick tid för okulär besiktning och dokumentation samt därmed även transporttid till och från utredningsområdena. Då etapp 2 inte bedömdes vara nödvändig att genomföra vid utredningen har därför samtlig beräknad tid för etapp 2 kunnat omfördelas till etapp 1. Totalt har 100 % av den beräknade tiden för fältarbetet (etapp 1 och 2) använts. Därutöver tillkommer tid för projektledning och restid.

Då utsättning av vägmitt har skett efter det att Länsstyrelsen har beslutat om ett utredningsområde kan problem uppstå då vägstakningen inte alltid är exakt med det kartmaterial exploatören upplåtit från början. På grund av detta ser det ut som att några av de påträffade lämningarna ligger utanför utredningsområdet, trots att de i verkligheten ligger inom området för den blivande vägdragningen.

Dokumentationen av de nypåträffade lämningarna har skett med GPS. Nu använder sig Norrbottens museum i möjligaste mån av handdator/GPS där registrering av fornlämningar sker i programmet FältGIS. FältGIS är anpassat efter Riksantikvarieämbetets riktlinjer för registrering och dokumentation av forn- och kulturlämningar. Norrbottens museum anser även att handdator där utredningsområden och dylikt är inlagt underlättar fältarbetet vid en arkeologisk utredning, då personalen lättare kan säkerställa att de befinner sig inom utredningsområdet eller ej.

2010-04-22
Norrbottnens museum
Uppdragsavdelningen

Frida Palmbo
Arkeolog

Referenser

Backman, Lars & Molin, John. 2008a. *Rapport, arkeologisk utredning, Poutanen, Fastigheten Lina 3:1, Gällivare socken, Gällivare kommun, Lappland, Norrbottens län*. Norrbottens museum. Dnr 696-06.

Backman, Lars & Molin, John. Manus 2008b. *Rapport, arkeologisk slutundersökning av härdar, Aitik, Gällivare sn och kn, Lappland, Norrbottens län*. Norrbottens museum. Dnr 132-2007.

Buljo, Tor-Henrik & Backman, Lars. 2007. *Rapport 2008:12. Arkeologisk utredning. Aitik 2007, Sakajärvi 2:1 och Liikavaara 1:2, Gällivare socken och kommun, Lappland, Norrbottens län*. Norrbottens museum. Dnr 266-2007.

Buljo, Tor-Henrik. Manus 2008. *Rapport, särskild arkeologisk utredning inför ny spåranslutning vid Aitik, Norrbottens län, Lappland, Gällivare socken, fastigheterna Storlandet 5:1 och Sakajärvi 2:4*. Norrbottens museum. Dnr 25-2007.

Hedman, Sven-Donald. 2003. *Boplatser och offerplatser. Ekonomisk strategi och boplatsemönster bland skogssamer 700-1600 AD*. Studia Archaeologica Umensis 17. Umeå.

Jakobsson, Anna. 2005. *Rapport, arkeologisk utredning, Fastigheten Lina 3:1, Gällivare socken och kommun, Norrbottens län, Lappland*. Juli 2005. Norrbottens museum. Dnr 407-2005.

Johansson, Mats. 2004. *Rapport, arkeologisk dokumentation av gruvområdet RAÄ 748, Nautanens kopparfält, Fornvårdsobjekt nr 81, Gällivare kommun och socken, Norrbottens län, Lappland*. Oktober 2004. Norrbottens museum. Dnr 429-2004.

Klang, Lennart. 2006. *Miljökonsekvensbeskrivning. Fornminnesinventering för ny spåranslutning Aitik, Gällivare kommun. Fältarbete med antikvariska bedömningar juni 2006*. Landskapsarkeologerna. LK Konsult.

Lindgren, Åsa & Smeds, Ronny. 2007. *Utvidgning av gruva i Aitik. Arkeologisk utredning, etapp I, 2006, Gällivare sn, Gällivare kommun, Lappland, Norrbottens län*. Norrbottens museum. April 2007. Dnr 509-2005 och 391-2006.

Molin, John & Backman, Lars. 2008a. *Rapport, särskild arkeologisk utredning, fastigheterna Hakkas 2:28 och 31:1, Gällivare socken, Gällivare kommun, Lappland, Norrbottens län*. Januari 2008. Norrbottens museum. Dnr 314-2007.

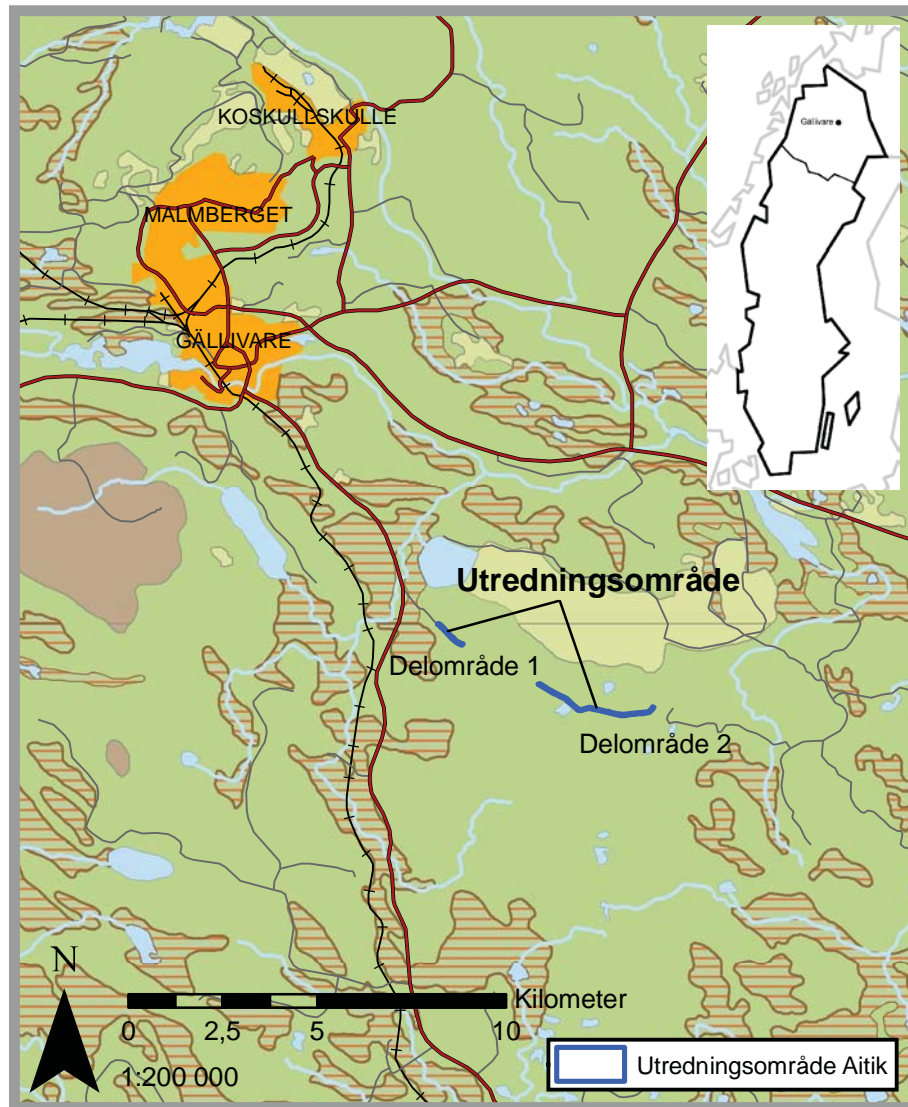
Molin, John & Backman, Lars. 2008b. *Rapport, särskild arkeologisk utredning, Rahavaara, fastigheten Lina 3:1, Gällivare socken, Gällivare kommun, Lappland, Norrbottens län*. Januari 2008. Norrbottens museum. Dnr 336-2007.

Palmbo, Frida. 2009. *Rapport 2009:13, särskild arkeologisk utredning. Sakajokivägen. Ny dragning av Sakajokivägen, Aitik, fastigheten Nybyggesallmanningen S:1, Gällivare socken och kommun, Lapplands län, Norrbottens län*. Norrbottens museum. Dnr 69-2009/Lst dnr 431-11556-08.

Bilagor

1. Kartor
  - 1:1 Aktuellt utredningsområde samt Utredningsresultat
  - 1:2 Fornlämningsbild
  - 1:3 Norrbottens museums tidigare utförda arbeten i området
2. Lämningslista
3. Fotolista

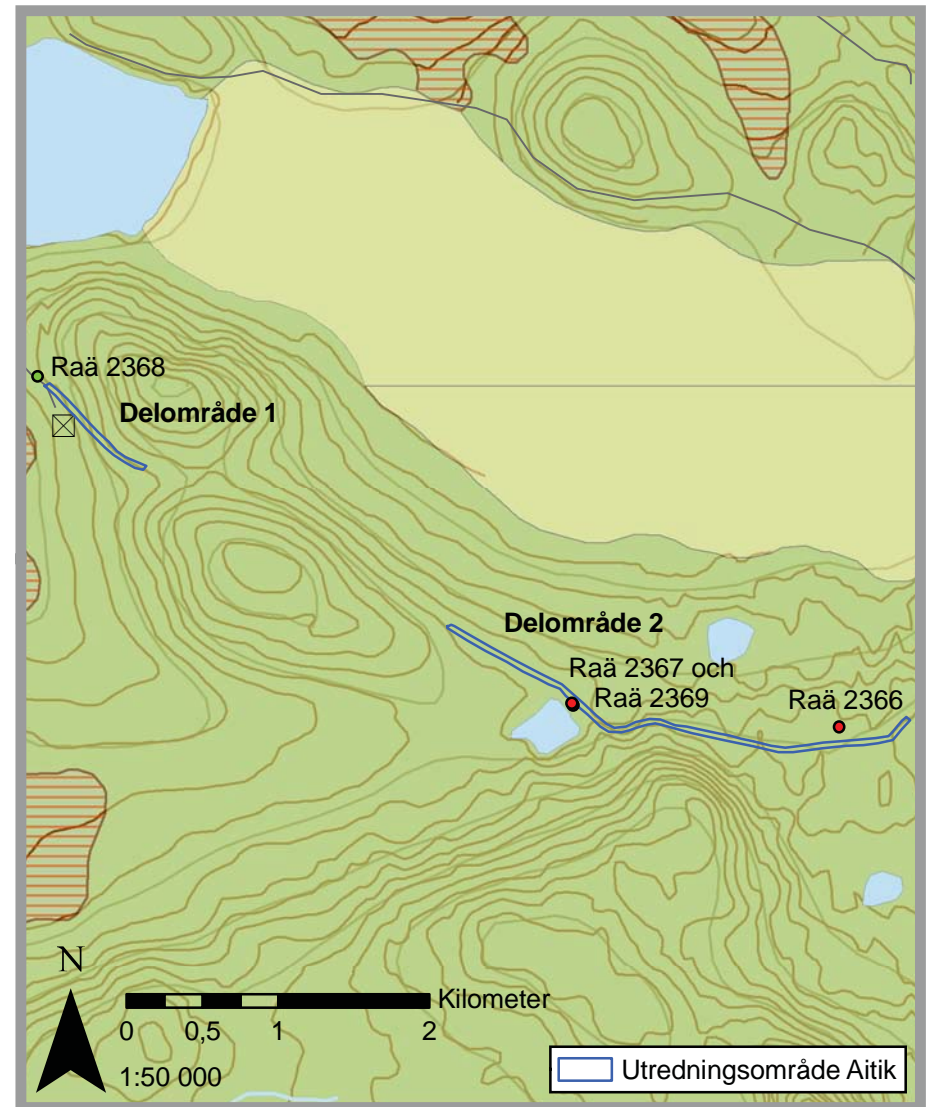
Aktuellt utredningsområde

RT90 2,5 gon V

© Lantmäteriet Gävle 2010. Medgivande I 2010/0257.

Utredningsresultat

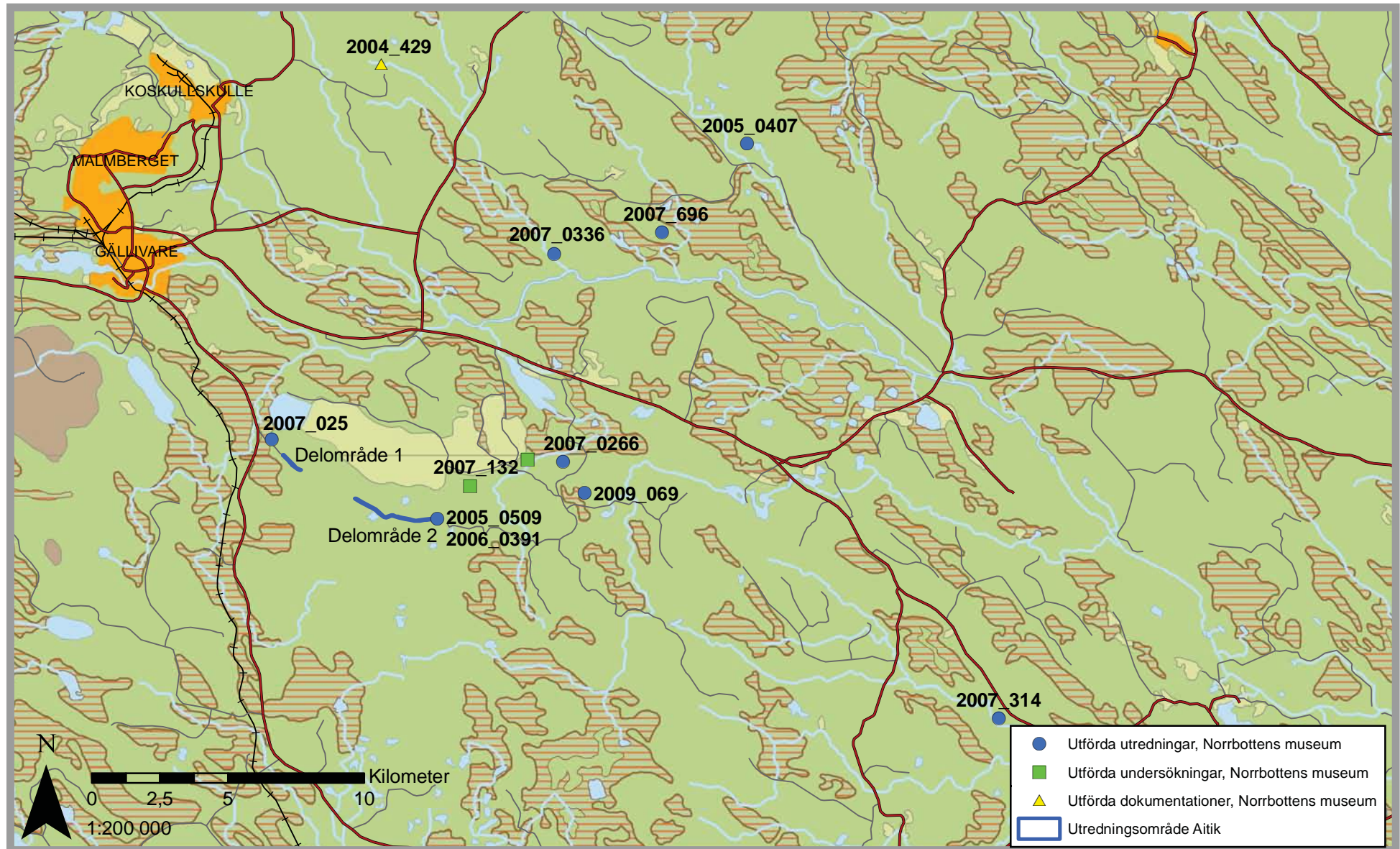

RT90 2,5 gon V

© Lantmäteriet Gävle 2010. Medgivande I 2010/0257.

Norrbottnens museums tidigare utförda arbeten i området

RT90 2,5 gon V

© Lantmäteriet Gävle 2010. Medgivande I 2010/0257.

Lämningslista

Arkeologisk utredning inför planerad ny väg på södra sidan slammagasinen i Aitik till det nya terminalområdet/anrikningsverket, fastigheterna Sakjärvi 2:4 och Storlandet 5:1, Gällivare socken och kommun, Lapplands län, Norrbottens län

Uppdragsgivare: Boliden Mineral AB

Nr	Lämnings typ	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
Raä 2366 (tillfälligt id A02)	Härd	Härd, rektangulär, 1,1x0,7 m (NNV-SSÖ) och intill 0,1 m h. Kraftigt Övermossade kantstenar. Vid provstick med sond framkom kol, sot och härdfyllning. 420-430 m ö h GPS: X7447741/Y1721279	Fast fornlämning	Bevarande
Raä 2367 (tillfälligt id A03)	Härd	Härd, rektangulär, 1,2x1 m (Ö-V) och intill 0,15 m h. Bestående av 7 synliga kantstenar 0,1-0,4 m st och intill 0,15 m h. Vid provstick med sond framkom kraftigt kollager, sot, härdfyllning och kraftigt rödbränt. 410-420 m ö h GPS: X7447887/Y1719519	Fast fornlämning	Bevarande
Raä 2368 (tillfälligt id A01)	Härd	Härd, rektangulär, 0,75x0,65 m (N-S) och intill 0,02 m h. Bestående av 3 synliga kantstenar. Vid sondning framkom ställvis ytligt kollager. Ovanpå härden är två halvbrunna vedbitar. 380-390 m ö h GPS: X7450059/Y1715980	Övrig kulturhistorisk lämning	
Raä 2369 (tillfälligt id A04)	Härd	Härd, rektangulär, 0,8x0,6 m (VSV-ONO) och 0,2 m h. Bestående av 4 synliga kantstenar 0,1-0,3 m st. Vid provstick med sond framkom kollager, sot samt lite härdfyllning. 410-420 m ö h GPS: X7447900/Y1719511	Fast fornlämning	Bevarande

Fotolista arkeologisk utredning, ny väg i anslutning till Aitik

Acc nr: 2010:12:1-9

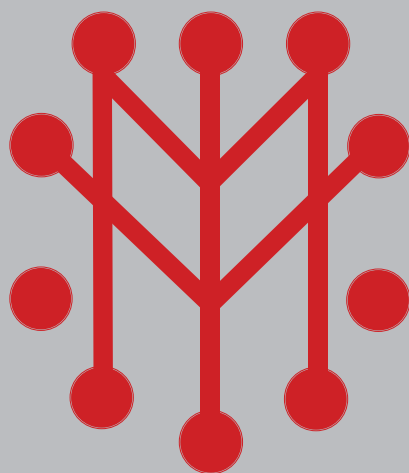
Arkeologisk utredning inför planerad ny väg på södra sidan slammagasinen i Aitik till det nya terminalområdet/anriktningsverket, fastigheterna Sakajärvi 2:4 och Storlandet 5:1, Gällivare socken och kommun, Lapplands län, Norrbottens län

Uppdragsgivare: Boliden Mineral AB

Fotograf: Lars Backman (LB)

Fet markering av text i listan anger vilka bilder som är med i rapporten.

Acc nr	Objekt	Taget från	Fotograf
2010:12:1	Härd Raä 2367 (tillfälligt id A03).	Ö	LB
2010:12:2	Härd Raä 2367 (tillfälligt id A03).	S	LB
2010:12:3	Härd Raä 2367 (tillfälligt id A03).	NV	LB
2010:12:4	Härd Raä 2367 (tillfälligt id A03). Spetsen av sonden ligger mot N.	SV	LB
2010:12:5	Härd Raä 2369 (tillfälligt id A04). Med sondspets mot N.	Ö	LB
2010:12:6	Härd Raä 2369 (tillfälligt id A04). Med sondspets mot N.	Ö	LB
2010:12:7	Närbild härd Raä 2369 (tillfälligt id A04) utan sond.	Ö	LB
2010:12:8	Härd Raä 2369 (tillfälligt id A04) i förgrunden och härd Raä 2367 (tillfälligt id A03) i bakgrunden. En sond står i vardera härd.	NV	LB
2010:12:9	Härd Raä 2369 (tillfälligt id A04) i förgrunden och härd Raä 2367 (tillfälligt id A03) i bakgrunden. En sond står i vardera härd.	V	LB

Norrbottnens museum
Box 266, Storgatan 2, 971 08 Luleå
Telefon 0920-24 35 02
Fax 0920-24 35 60
norrbottnens.museum@nll.se
www.norrbottnensmuseum.se

NORRBOTTENS
LÄNS LANDSTING